

Το κίνημα του Μαρτίου του 1935 οργανώθηκε από δυο πολιτικοστρατιωτικούς φορείς και αναπτύχθηκε με την ενθάρρυνση της βενιζελικής ηγεσίας. Έτσι δεν άργησε να βρεθεί ο βασικός ηθικός σκοπός του κινήματος των δυο αυτών συνεργαζόμενων οργανώσεων, που δεν ήταν άλλος από τη μέριμνα της προάσπισης του πολιτεύματος.

Τον Ιανουάριο του 1935 μια δήλωση του Βενιζέλου στάθηκε η αφορμή για να ξεσπάσει μια σφοδρή αντιπαράθεση μεταξύ του φιλοκυβερνητικού και αντιπολιτευόμενου Τύπου. Ο Βενιζέλος δήλωσε πως, αν η κυβέρνηση θεωρούσε τον εαυτό της «κατάσταση», η αντιπολίτευση θα καλούσε τον Πλαστήρα «εκδικητή». Τότε η φιλοκυβερνητική «Καθημερινή» ξέσπασε με μια λυσσώδη επίθεση εναντίον του Βενιζέλου, του Πλαστήρα και γενικότερα εναντίον της βενιζελικής παράταξης. «Οι βενιζελικοί άμα έλθουν εις την αρχήν θα εγκαταστήσουν επί των ερείπων του κοινοβουλευτισμού μιαν αιματηράν και καταθλιπτικήν επανάστασιν» έγραφε η «Καθημερινή» την 8η Ιανουαρίου 1935. Ο αντιπολιτευόμενος Τύπος και συγκεκριμένα τα «Αθηναϊκά Νέα» στις 11 και 12 του ίδιου μήνα έγραφαν για κυβέρνηση «δολοφόνων». Στις 20 Ιανουαρίου ο ίδιος ο Βενιζέλος σε λόγο του στα Χανιά διατύπωσε την προειδοποίηση: «Εάν οι κυβερνώντες την Ελλάδα εξακολουθούν να πιστεύουν όπως κηρύττουν ότι είναι καθεστώς, το οποίο δεν επιτρέπεται να ανατραπή διά συνταγματικών μέσων, η βιαία ανατροπή των θα αποβή μοιραία ανάγκη και τότε ο στρατηγός Πλαστήρας θ' αναγνωριστεί απ' όλους ως μοιραίος εκδικητής». Σφοδρή ήταν και η απάντηση της «Καθημερινής» κατά του προσώπου του Βενιζέλου. Αυτή η ακραία προκλητικότητα του Τύπου εκείνη την περίοδο δεν συνέβαλε στην αποφυγή του κινήματος.

Τη σκυτάλη των αντεγκλήσεων διαμέσου του Τύπου πήραν οι διαδηλώσεις που έρχιαν λάδι στη φωτιά. Στις 13 Ιανουαρίου, μετά το μνημόσυνο για τον βασιλιά Κωνσταντίνο, πραγματοποιήθηκε φιλομοναρχικό συλλαλητήριο υπέρ του Γεωργίου του Β'. Η διαδήλωση αυτή επαναλήφθηκε από τους φιλομοναρχικούς και στη Θεσσαλονίκη τον επόμενο μήνα στις 24 Φεβρουαρίου. Και ενώ οι δημοκρατικοί ετοίμαζαν τα δικά τους αντιμοναρχικά συλλαλητήρια ως απάντηση, η κυβέρνηση τα απαγόρευσε και ο πρωθυπουργός Τσαλδάρης έκανε σχετική δήλωση στην «Καθημερινή» ότι δεν κινδυνεύει η Δημοκρατία και ότι θα απαγορεύσει στο μέλλον και τις φιλο μοναρχικές εκδηλώσεις. Το κυβερνών κόμμα είχε ανέλθει στην εξουσία με τη στήριξη των φιλομοναρχικών και έμενε δεσμευμένο απέναντί τους. Επί οχτώ χρόνια αρνιόταν το Λαϊκό Κόμμα να αναγνωρίσει την αβασίλευτη δημοκρατία υποχωρώντας στις πιέσεις των φανατικών μοναρχικών. Ωστόσο ένα από τα έμμεσα αίτια του κινήματος ήταν η ζοφερή εντύπωση που παρακάλεσε η απόπειρα δολοφονίας του Βενιζέλου τον Ιούνιο του 1933. Αυτή η απόπειρα δημιούργησε ένα μεγάλο κύμα αγανάκτησης και δικαιολογημένης οργής,

ιδιαίτερα από τη στιγμή που αποδείχτηκε ότι εναντίον της ζωής του Βενιζέλου είχαν κινηθεί στελέχη και μέλη της κυβέρνησης και των σωμάτων ασφαλείας.

Ένα από τα βασικότερα αίτια του κινήματος υπήρξε το σταδιακό ξήλωμα όλων των ερεισμάτων της βενιζελικής παράταξης στο στράτευμα. Είχε ήδη προηγηθεί, μετά την καταστολή του κινήματος της 6ης Μαρτίου του 1933, η απόταξη ενός μεγάλου αριθμού ανώτερων αξιωματικών και συνεργατών του Πλαστήρα. Αν και σε όχι τόσο ευρεία κλίμακα, αυτές οι αποτάξεις στις ένοπλες δυνάμεις συνεχιστήκαν και την επόμενη χρονιά (1934), κυρίως στο Ναυτικό. Ο Βενιζέλος ποτέ δεν παρέλειπε να τονίζει στους συνεργάτες του τη συστηματική «αποδημοκρατικοποίηση» των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας. Έτσι η κυβέρνηση του Λαϊκού Κόμματος με την απομάκρυνση των βενιζελικών από το στράτευμα είχε εξασφαλίσει την πλειοψηφία στο Ανώτατο Στρατιωτικό Συμβούλιο.

Έτσι οι σκοποί του κινήματος αποκάλυπταν και τα αίτια. Πρώτο μέλημα με την κατάληψη της εξουσίας και την εγκαθίδρυση στρατιωτικής κυβέρνησης ήταν η εκκαθάριση των αντιβενιζελικών αξιωματικών από το στράτευμα και η καθιέρωση της αρχής ότι στις ένοπλες δυνάμεις και στα σώματα ασφαλείας θα γίνονταν δεκτοί αξιωματικοί δημοκρατικών πεποιθήσεων.

Μια άλλη βασική αρχή του κινήματος ήταν η μεταρρύθμιση του πολιτεύματος και η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας από τον λαό, και όχι έμμεσα από το Κοινοβούλιο. Το σχέδιο του κινήματος προέβλεπε την κατάληψη του στόλου, ο οποίος κατόπιν θα έπλεε στη Θεσσαλονίκη και την Καβάλα, εκεί όπου υπήρχαν ισχυρά βενιζελικά ερείσματα. Ταυτόχρονα θα ξεσηκώνονταν η Κρήτη και τα νησιά του Αιγαίου, τα οποία επίσης ήταν φιλοβενιζελικά. Στη περίπτωση που η κυβέρνηση αντιστεκόταν, υπήρχε σχέδιο να σχηματιστεί προσωρινή κυβέρνηση στη Θεσσαλονίκη. Ωστόσο εγκαταλείφθηκε η ιδέα να επιτεθούν στην Αθήνα, μια και ο Αλέξανδρος Οθωνάιος, ο οποίος προτάθηκε από τον Βενιζέλο να αναλάβει την αρχηγία του εγχειρήματος, δεν δέχτηκε. Ο Πλαστήρας έλειπε στο εξωτερικό και ο Βενιζέλος ήταν ήδη ηλικιωμένος για να ηγηθεί μιας τέτοιας απόπειρας.

Το κίνημα εκδηλώθηκε την 1η Μαρτίου στον στόλο, όπου οι κινηματίες κατέλαβαν το καταδρομικό «Αβέρωφ», το εύδρομο «Έλλη», τα αντιτορπιλικά «Λέων» και «Ψαρά», τα υποβρύχια «Κατσώνης» και «Νηρεύς», με δυο λόγια το μεγαλύτερο μέρος του στόλου. Μερικά σκάφη είτε επειδή δεν ήταν έτοιμα να εκπλεύσουν είτε επειδή τα πληρώματά τους δεν ήταν με το μέρος των επαναστατών, έμειναν αδρανή. Αντίθετα, αυτά που μετείχαν στο κίνημα γέμισαν με καύσιμα και εξέπλευσαν από τους ναυστάθμους τους. Ο πρώτος στόχος του κινήματος είχε πετύχει. Ωστόσο στην ξηρά τα πράγματα δεν ακολούθησαν τον σχεδιασμό, μια και η προσέλευση των απόστρατων

αξιοματικών υπήρξε περιορισμένη. Επίσης τηλεφωνικά ειδοποιήθηκαν και οι φρουρές στη Βόρεια Ελλάδα και από τον Λυκαβηττό με τρεις κανονιοβολισμούς η κυβέρνηση σήμανε συναγερμό. Από ό,τι αποδείχτηκε, η κυβέρνηση δεν αιφνιδιάστηκε από το κίνημα των βενιζελικών αφού ήδη είχαν κυκλοφορήσει φήμες για το κίνημα και την ημερομηνία της 1ης Μαρτίου. Επίσης εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι ο «Ριζοσπάστης» δημοσίευσε επιστολή που κατήγγειλε ότι οι βενιζελικοί θα επιχειρούσαν να ανατρέψουν την κυβέρνηση με κίνημα. Γενικά το κίνημα, από ό,τι φάνηκε, ήταν κάτι αναμενόμενο και το γεγονός ότι η κυβέρνηση δεν ενήργησε προληπτικά αποδεικνύει ότι επιζητούσε αυτήν την αναμέτρηση για την οποία ήταν προετοιμασμένη. Η αμέσως επόμενη κυβερνητική κίνηση ήταν να κηρυχθεί στρατιωτικός νόμος, τον οποίο ωστόσο δεν προέβλεπε το σύνταγμα παρά μόνο σε περίπτωση πολέμου. Έτσι με διάταγμα ετέθη σε εφαρμογή ο νόμος «Περί καταστάσεως Πολιορκίας».